

ION AGÂRBICEANU

File din cartea naturii

POSEIDON

* CIOCÂRLIA *

Zăpada, subțiată mereu către sfârșitul lui februarie, la începutul lui martie se topi de tot sub adierile vântului de la miazăzi. Pe costișele unde bătea soarele, iarba se grăbi să-și arate acele verzi și fragede. Fierarii satului nu mai răzbăteau cu ascuțitul fiarelor de plug. Prin curți, prin grădini, pe lângă girezile de paie, găinile cotcorozeau răsunător ca și când le-ar fi zburătărit cineva. Cocoșii trâmbițau a fală de pe garduri. Purceii mici, ca niște șobolani, guițau prin curți, alergând după mamele lor, care nu i-au lăsat să sugă de-ajuns, grăbindu-se să râme în țelina dezghețată din grădini. Pe drumuri, după dezgheț, tina se strânse, și se vedeau cărări bătucite.

O săptămână de primăvară învie lumea. Dar iarna înveninată rău se hotărî să se întoarcă, părându-i că prea curând a plecat.

Și într-o seară drumul vânturilor de la miazănoapte și dimineață era alb cât bătea ochiul. Nu mai ningea, dar văzduhul era sur și greu, coborât pe umerii dealurilor din jurul satului, și vântul, deși se mai potolise, tăia ca briciul.

Cotcorozitul găinilor încetă, purcelușii cei văr-

gați cu dungi negre se grămădiră iarăși în paele din cotețe, mămaruțele – vacile Domnului – care începuseră să se ivească în țărâna de sub streășina gardului, unde bătea soarele, se făcură nevăzute.

Numai oamenii nu se înspăimântară de toanele iernii. Ei începură să iasă cu plugurile pe cobile, cu sarcinile de fân legate deasupra.

Pământul nu înghețase, iar stratul de zăpadă era subțire de tot. Dacă nu mai ninge până la amiază se poate și topi, mai cu seamă în locurile de feție, cum erau cele ce trebuiau semănate anul acesta cu orz și cu ovăz.

La început mai puține, apoi, după ce se ascunse zăpada, tot mai multe pluguri brăzdau pământul în locurile de arătură. Vremea mirosea încă mereu a iarnă, văzduhul părea îmbâcsit cu praf fin de cenușă. Oamenii purtau căciuli și clicine peste pieptare, pogănicii – băieții care mânau vitele pe brazdă – aveau buzele crăpate și mâinile îngroșate, roșii ca racul, dar tot aveau inimă să pocnească din bici și să strige vitelor pe nume.

Vântul părea că nu mai bate, nu mai mișca nicio buruiană uscată, dar era încă viu și ardea obrajii tineri, ca o flacăra nevăzut de subțire.

Câteva zile soarele nu se arată din bolta sură și neclintită. În lumea aceea mohorâtă, nu-i venea niciunui fecior de la coarnele plugului să cânte, întinderile – lanurile, luncile, dealurile – păreau, nu știu cum, ca de fier. Parcă toate răsuflau încă a iarnă.

Seara, când se întorceau plugarii în sat, vorbeau pe drum:

- Blestemată vreme!
- O mai fi asta primăvară?!
- Ne-a zăpăcit săptămâna cea caldă. Poate am ieșit și noi devreme cu plugul.
- Da' de unde. Ca în toții anii, numai în grabă.
- N-am apucat să ar de primăveri fără să aud cio-cârlia.
- Vom auzi-o, n-avea grijă! Să se ivească numai soarele. Ea ce așteaptă?

Pogănicii când intră în căldura din casă, cu degetele cârlig, cu buzele crăpate, cu obrații arși de foc, au lacrimi pe gene, de care ei nu știu nimic, ci încep să spună cu glas tare, aproape zbierând, cât de mult au arat azi.

O vreme a stat încordată lupta între iarnă și primăvară – câteva zile.

Poate deasupra văzduhului de cenușă s-au tăiat în săbii, pentru că într-o bună dimineață sabia primăverii a despicat plumbul de sus, și vânt cald de la miazăzi, cu mireasmă de verdeață, a umplut lumea, fugărind norii cei încremeniți parcă într-unul singur.

Soarele s-a ivit strălucitor de proștețime, de tine-rețe și se înălța biruitor în seninătatea cerului.

Un băiețaș care se grăbi să iasă cu oile la păscut ciuli deodată urechile, se rezemă în bâta, își răsturnă pe spate capul înfundat în căciulă, desluși mai întâi cântecul mărunț, ciripitor, apoi văzu și rotirea ce se

înălța în văzduh, drept în sus, și care părea că ea cântă, și un zâmbet larg îi inundă fața.

– Ciocârlia! strigă el nemaiputând de bucurie.

– Ciocârlia! Ia ascultați și uitați-vă în soare! Cântă ciocârlia!

Privi împrejur; nu era nimeni în apropiere care să-l audă. Cunoștea zborul și cântecul ciocârliei încă din primăvara trecută.

Când înțelese că nu-i nimeni în apropiere să-i spună vestea cea mare, lăsa oile în luncă și alergă la cel mai apropiat plug:

– Bădiță, auzit-ai ciocârlia? Eu am auzit-o și am văzut-o!

Omul cunoștea băiețașul.

– Unde, măi Ionaș?

– Acolo unde-s oile mele.

– Nu mai spune!

Plugarul ara cu boii, fără pogănici. Opri boii.

– N-am văzut-o când s-a ridicat în aer, ci am auzit numai cum ciripește ceva mărunț deasupra mea.

– Tu cunoști cântecul ciocârliei?

– Cum să nu-l cunosc! Și m-am uitat la cercurile pe care se înălța spre soare, până s-a pierdut în cer.

– Dacă-i așa, a sosit de-acum și primăvara, măi băiete. Era chiar vremea.

Până să-și răsucescă omul o țigară, din împrejurimi se mai înălțară câteva ciocârlii în văzduh.

– Auzi! Auzitu-le-ai? Uite-o pe una! Uite încă una! Ba-s trei! Ba-s patru! Vezi-le, bădiță?!

Ionaș nu mai știa după care să privească. Își întorcea capul mereu de la una la alta.

– Ține-te numai după una, băiete, dacă vrei să o vezi până o înghite văzduhul. Altfel le pierzi pe toate și rămâi numai cu cântecul.

Se mai opriră și alți plugari, și capete răsturnate pe spate, de oameni mari și de pogănici, scrutau înălțimile. Câțiva băiețași de pe lângă pluguri își smulseră căciulile și le zvârliră în văzduh.

– A venit ciocârlia!

– Cântă ciocârlia!

– De acum primăvara rămâne!

Liniștea a stăpânit și până acum peste hotar, dar după ce au început să cânte ciocârliile, părea și mai adâncă. Din înălțimi pătrundea clar și mărunț ciripitul, tot mai imaterial, cu cât se înălțau în cer păsăricile cele sure.

De la o vreme cele fulgerate de lumină și de înălțimi cădeau ca gloanțele unde și unde, pe pajiștea rar înverzită sau pe arături.

Plugurile începură să umble iar.

Ionaș se întoarse la oile lui, care aveau miei mărișori, pe care soarele totuși încă nu răzbea să-i încălzească, și umblau strâmb și zgribuliți după mamele lor, încercând să sugă.

Își adună turmulița și o mână într-o parte a lunzii, unde mai erau și alți copii cu oile cu miei. Unii erau copii de școală, mai mari ca Ionaș.

– Ați auzit? Ați văzut?

– Ciocârliile!
– D-apoi ce!
– Și acum sunt vreo cinci în văzduh. Nu se mai aud și nu se mai văd. Poate să le mai vedem când pică.
– De unde să pice?
– Din cer, vezi bine!
– Zboară până-n cer?
– Tu nu ai văzut?
– Uite, una a căzut!
– Unde?
– Colo! Da' nu se vede!
– Cum să se vadă, că-i o pasăre mică!
– Nu-i așa de mică, zise Ionaș. Eu le-am văzut de aproape astă-iarnă la noi în șură, în jurul girezii de paie. Și ciocârlie și ciocârlan! Cel cu moț!

Un băiat din clasa a III-a, vecin cu Ionaș, zise:
– Le-am văzut și eu astă-iarnă. Dar nu acelea-s ciocârliile care cântă.

– Cum nu? Nu-s ciocârlii?
– Așa le zicem și lor, dar ele nu cântă în aer. Acestea care se înalță în văzduh și cântă sunt mai mici și-s păsări călătoare. Nu rămân iarna la noi, ci se duc în țările calde.

Nici Ionaș, nici alți copii de seama lui nu voiau să creadă. Ciocârlia e numai una: și cea care vine iarna prin ogrăzi și pe drumuri, și cea care cântă primăvara.

– Nu, sunt două feluri de ciocârlii, întări școlarul. Așa ne-a învățat domnul învățător, așa e scris și în carte. Ba ne-a arătat și chipurile lor pe niște tabele.

Cântărețele sunt mai mici și nu-s moțate. Sunt păsări călătoare și numai primăvara se întorc iar la noi.

Ciobănașii rămăseseră nedumeriți. Niciunul nu știuse că sunt două feluri de ciocârlii.

În vremea cât ei vorbeau, se mai înălțară încă multe ciocârlii, oprindu-le vorbele și poruncindu-le să le urmărească și să le asculte.

Pe nesimțite se amestecă între ei și un fecioraș de vreo paisprezece ani care păzea oile primarului. Era un fel de sluguliță la primar, și-l chema Vasilică. Îl cunoșteau toți copiii care erau aici cu oile.

Vasilică era orfan și nu umblase la școală, nu știa carte, îl crescuseră niște rudenii îndepărtate până la vârsta de șapte ani, apoi îl dădură la stăpân. Erau în sat încă mulți copii săraci, care gustară din vreme pâinea amară a străinului și care nu putură învăța carte.

După ce-i ascultă ciorovăindu-se asupra celor două soiuri de ciocârlii, Vasilică zise:

– Nu știu dacă-s mai multe feluri de ciocârlii, dar asta nici nu are însemnătate. Cântă una ori alta, e tot atât. Dar care știe dintre voi pentru ce ciocârlia e singura pasăre cântătoare care nu se așază pe o ramură să cânte, sau pe pământ, din grâne, ca pitpalaca, ci cântă numai în văzduh, înălțându-se spre soare? Asta v-a spus-o dascălu' la școală? Așa-i că nu v-a spus? Să vă spun eu, văd că niciunul nu știe.

Erau de toți vreo opt copii, trei care umblau la școală, ceilalți nu ajunseseră încă la vârsta cerută.

Vasilică știa multe povești și le mai spusese și altă dată. După ce își aruncară ochii după oițele lor, se adunară în jurul lui Vasilică, iar el, dregându-și glasul și săltându-și gluga în spate, începu:

„Au fost odată un împărat și o împărăteasă, puternici și bogați, și aveau un palat de aur pe care-l aprindea în fiecare zi senină soarele, încât de departe părea că a mai răsărit un soare și pe pământ. Nu aveau la sufletul lor decât o fată, dar ce mai fată, ruptă din soare, nu alta!

Pe vremea aceea erau zmei pe pământ, care vrăjeau fetele frumoase de împărați și le duceau pe caii lor înaripați prin văzduh, pe tărâmul celălalt.

După ce crescuseră fata, împăratul o încuie în rândul de sus al palatului, unde erau uși de fier, și la fiecare ușă, paznici cu arma la picior. Tot rândul de sus era al ei, unde trăia și se juca cu prietene și servitoare și avea toate bunătățile la masă. Avea și jucării frumoase. Nu-i fu urât în anii cei dintâi ai zăvorârii ei.

Spre răsărit și miazăzi, palatul, la rândul de sus, avea un singur geam de aur subțire, prin care se vedea soarele de dimineață până seara, dar nu te orbea cu lumina lui, așa că fata de împărat putea să-l privească mereu.

Dar, la început Lia – căci Lia o chema pe fata împăratului – nu-i prea avea grija soarelui, ci se juca cu prietenele sale.

După trecerea anilor însă, fata se juca tot mai puțin și rămânea adeseori pe gânduri. Era acum fată mare.

– Nu-ți mai place jocul? o întrebare prietenele.
– Ba-mi place.
– Nu-ți mai place de noi?
– Și de voi îmi place.
– Să iscodim jocuri noi, poate ți s-a urât de cele vechi.

– Nu mi s-a urât!
– Păi, dacă-i așa, cum poți tăcea cu ceasurile, și nu te uiți la noi?

– Nu tac!
– Dar ce faci?
– Vorbesc!
– Nu auzim nimic!
– Vorbesc fără cuvinte.
– Cu cine?
– Știu eu? Poate cu inima mea.

Când auzi doica fetei – căci și ea era cu Lia – vorbea din urmă, ață la împărăteasă s-a dus.

– A venit vremea, stăpână!
– De bună seamă?
– A venit. Domnița nu se mai joacă și-i mereu tăcută și gânditoare.

– Îi voi spune împăratului să dea sfoară-n țară și să vină pețitorii.

Împăratul se bucură lucru mare; de când aștepta el vestea aceasta. Cobora spre bătrânețe și-i trebuia un ginere care să-l ajute la împărăție. Apoi, dacă se mărita fata, scăpa și el de grija și teama lui de zi și de noapte: zmeii nu mai aveau putere să i-o răpească!

Se porniră crainicii să strige vestea cea mare și în țară și în împărățiile vecine.

În vremea aceasta, prietenele Liei auziră că fata începe să cânte, ea singură, abia șoptit, un cântec care le făcea să tremure și inimile lor, și se mirau că fata de împărat nu se mai depărtează de geamul prin care soarele privea în palat.

Se uita la soare și cânta. Uneori, glasul i se ridica și prietenele simțeau o dulceață nemaigustată, care le îmbolnăvea și le făcea visătoare.

Trecură săptămâni și luni, peșitori din lumea întreagă începură să curgă la palat; fii de împărați, în scumpeturi îmbrăcați, pe cai negri încălecați, de război înarmați; crai voinici și tinerei, toți înalți și subțirei, se lipesc ochii de ei, și mulți feciori de plugari și de gazde păcurari, parcă-s niște ghinerari de cei mai mari. Toți prin curte caii-și poartă și-n vârtej se-nvârt în roată, strălucește curtea toată de lucirea armelor, de sclipirea hainelor, mirarea boierilor, topirea cucoanelor.

Toți boierii mari și mici se adunară la palat să vadă pe cine-și va alege fata împăratului; ei de soț și lor de crai.

Împăratul hotărâse ca Lia să se uite din fereastră în curte, cu un măr de aur în mână, și de care-i va plăcea, să-l lovească cu mărul.

Dar fata privea cu ochii împăienjeniți în curte, nu izbi pe niciunul cu mărul, ci fugi în grabă la rândul de sus și rămase stană înaintea geamului de

aur subțire, prin care privea soarele. Nu peste mult se auzi iar cântecul ei abia înfiripat, dar așa de dulce și de duios, încât prietenele ei începură să suspine, iar doica ei a plânge.

Împăratul mai făcu proba zile în șir. Veniseră atâția pețitori, încât curtea se umplu de zece ori, tot voinici care mai de care.

Dar fata nu alese pe niciunul de soț și grăbea mereu la geamul de aur prin care privea soarele.

Împăratul și împărăteasa se îmbolnăviră de întristare. Ce să fie cu fata lor? A pătruns cineva în locuința ei?

Paznicii răspunseră:

– Unde ne stau picioarele să ne stea capetele, dacă om pământean va fi intrat în iatacurile ei.

Prietenele și servitoarele se jurară:

– Să împletim cosițe albe, dacă a pătruns aici și numai umbră de om!

Doica plângea, cutremurându-se toată:

– Nimeni n-a intrat aici, decât soarele prin geamul cel de aur subțire.

Chemară un vraci bătrân, care, ridicându-și sprâncenele cu cârja și privind-o pe Lia, oftă și zise:

– Aș bănuî că s-a îndrăgostit de soare.

– De soare! suspinară împăratul și împărăteasa. Ai îmbătrânit și dumneata degeaba, moșule!

Vraciul își trase cârja, sprâncenele-i căzură iar pe ochi și porni la drumul pe care venise. Când veni din peștera lui de munte tot mai văzu puțină lumină și

pipăind cu cârja ținu drumul și singur. Acum însă se împiedica la tot pasul, se izbea de lucrurile din palat și nu mai știa încotro să apuce.

– Dați-mi o călăuză să mă duc acasă, zise el împăratului.

– Începe ai venit singur.

– Da' mai vedeam ceva. Acum nu mai văd nimic. M-a orbit fata voastră.

– Spui prăpăstii!

– Nu, spun adevărul. Fata voastră e acum ca ruptă din soare. Voi n-ați văzut-o?

– Totdeauna a fost frumoasă!

– Frumoasă ca acum? Să ia vederile omului? Să orbească de tot pe un moșneag?

Împăratul înălță din umeri, ca și când ar zice că nu-și pierde mintea cu un bătrân, și-i dădu călăuza cerută.

...

Trecură primăvara și vara, și începu toamna. Începu, dar ziua, în loc să scadă, creștea mereu, și căldura verii se întetea. Soarele răsărea la vremea lui, dar apunea tot mai târziu.

După o vreme lumea rămase încremenită. Ce să fie asta? Cum s-a schimbat rânduiala firii? Nu mai vine toamna? Nu va mai fi iarnă? Și căldura care creștea mereu, odată cu ziua! Muncitorii lucrau să se spetească: nu puteau lăsa lucrul până nu apunea soarele! Dar soarele apunea tot mai târziu.

Oamenilor le venea nebunia, se usca tot ce mai

era verde pe hotar. Muncitorii cădeau de osteneală prea multă, iar stăpânii nu-i scoteau din brazdă până nu apunea soarele. Nici pe ei, nici vitele din jug. Ajunseseră numai oasele și pielea. Vai de zilele lor!

Popii se apucaseră de slujbe, clopotele nu mai încetau. Cu ziua de cap, cititorii în stele nu se mai mișcau din palatele împăraților, să cerceteze și să spună ce minune va mai fi și asta.

Numai fata împăratului, Lia, se făcea din zi în zi mai frunoasă și cânta mai minunat privind, prin geamurile subțiri de aur, soarele.

Zarva din lume crescuseră mereu și ajunse până la palatul soarelui, unde muma lui de mult se minuna și-l întreba în toată seara de ce întârzie să vină la culcare, din zi în zi mai mult.

Dar soarele nu-i răspunse nimic, și bătrâna vedea că el adoarme mai greu, cu fiecare seară.

Când văzu că de la el nu poate afla nimic, iar zburciul muritorilor se înălța până la ea, se hotărî să pornească pe urmele lui să vadă ce-i cu minunea aceasta.

Îmbrăcată în neguri dese, într-o dimineață porni tiptil în urma soarelui, merse tot după el și nu descoperi nicio piedică în drumul lui până ce ajunse la palatul de aur al împăratului. Acolo, soarele se opri privind prin geamul cel subțire de aur. Se opri și bătrâna și văzu prin geam pe fata împăratului, pe Lia, cum se schimbă la față, cum se luminează, și o auzi cum începe să cânte.

Când o văzu și o auzi, muma soarelui tresări și se cutremură, ca și când ar fi intrat în ea toată tinerețea și frumusețea fetei de împărat. Așa frumoasă numai ea, muma soarelui, mai fusese la vremea ei; nu-i de mirare că se oprise fiul ei să vadă minunea!

Dar soarele nu se grăbi să plece mai departe, părea că-și uitase de drumul lui. Își uită și bătrâna o vreme pentru ce era aici, tot privind la Lia și sorbindu-i cântecul.

Când își veni în fire, soarele era tot nemișcat, dar zarva și plângerea lumii se înălțau până la ea și-și aduse aminte de ce pornise pe urmele soarelui.

– Adică asta este! suspină bătrâna. Aici întârzie! Dacă n-ar fi lumea și gemetele ei, n-aș zice nimic! Frumoasă fată, ca ruptă din soare. Sărmana fată! N-am ce-ți face, rânduiala firii nu se poate surpa, că se prăpădește lumea!

Și, ciuruindu-i lacrimile din ochi, muma soarelui șopti o vrajă și schimbă pe fata împăratului în păsăruica asta ce-i zice ciocârlie, și o meni să se înalțe în văzduh în toată primăvara, drept spre soare, jucând în cercuri tot mai mici și cântându-și cântecul, dar să nu poată ajunge niciodată până la el, să strice crugul lumii și să se răstoarne rânduiala firii.

Un colț din geamul subțire de aur se topi și prin deschizătură țâșni păsăruica cenușie, iar soarele porni grăbit pe drumul lui către asfințit.

Și pe dată se puse pe lume toamnă târzie cu ploi dese și vânturi reci, și lumea scăpă de prăpăd...”

Vasilică trebui să-și curme mai de multe ori firul povestirii – ciobănașii dădeau buzna să-și adune oile care se răzlețiseră și se întorceau cu sufletul la gură să audă mai departe.

După ce isprăvi, Vasilică întreabă pe școlari:

– Povestea asta v-a spus-o dascălul?

Copiii clătinară cu tristețe din cap că nu.

– Dacă-i așa, nu v-a spus nici cântecul ciocârliei.

– Nu ni l-a spus.

– Să vi-l spun tot eu, și dacă puteți să-l învățați și voi. Vi-l spun de mai multe ori. Vine așa:

*Lie, Lie,
Ciocârlie,
Primăverii
Ești solie,
Cerurilor bucurie,
Plugarilor veselie,
Lumii-ntregi
Minunăție!
Tot rotind,
Mărunt cântând
De pe lunci,
De pe ogoare,
Urci în soare;
Amețești de înălțare,
Din lumina
Cea prea tare,
Fulgerată,
Săgetată,*

*Cazi prin vânt
Vâjâind,
Iar pe pământ:
Bulgăraș
Cât pumnul meu
Aldui-te-ar Dumnezeu!*

Nu-i greu cântecul ciocârliei, nu-i așa, măi copii? Vi l-oi spune de mai multe ori, să-l învățați și voi, și când veți vedea ciocârlia înălțându-se în senin să li-l spuneți lor, că le place!

Vasilică tăcu, își săltă gluga între umeri și porni îngrijorat după oile pe care le păștea, și care ajunseră departe, risipite. Doamne ferește, să nu se piardă vreuna! N-ar mai putea să dea ochii cu stăpânul cel rău! Ar trebui să ia lumea în cap.

Se apropia amiaza și ciocârlile se înălțau acum mai rar în văzduh. Era un senin înalt și soarele încălzea binișor.

Mieii mai mari se înviorară și căutau margini la pâraie, începând să joace. Dar cei mai mici erau tot zgribuliți și se purtau strâmb printre ei, încercând mereu să sugă.

Mieii mărișori își scuturau în joc clopoștii de acioaie, iar oile behăiau din când în când după ei.

Ciobănașii îmbucară câte ceva din trăistucile lor vârgate cu roșu. Abia într-un târziu începură să prindă limba și să încerce a spune cântecul ciocârliei.

Până îl vor învăța bine, mai trebuia.

Unul dintre școlari zise:

– Măine îmi aduc caiet și creion și-l rog pe Vasilică să mi-l spună rar, să-l pot scrie. Pe urmă îl învățăm cu toții mai ușor.

– Da' dacă-l învățăm și-l vom spune, oare ne va auzi ciocârlia? Întreabă cel mai mic dintre ei, abia cât genunchiul.

– Vezi bine că ne-aude, răspunse altul mai mărișor. N-ai auzit ce-a zis Vasilică? Apoi el toate le știe!

* BUNICA SAFTA *

Se împrăștiase demult, topindu-se în văzduhul limpede, fără nicio urmă, fumul ce se înălțase dis-de-diminează peste sat, când femeile pregătiseră mâncarea pentru prânz, înainte de a pleca la lucru la câmp. Se mistui și mirosul fierturilor înăcite cu oțet, ce pătrunsese din tinzi, din întruchipările de scânduri în-negrite, unde erau improvizate bucătăriile de vară, prin curți și pe ulițe.

Aerul era iarăși pur, răcoros și subțire, așa cum rămăsese peste noapte. Soarele încă nu răsărise.

Oamenii își isprăviră treburile de diminează din gospodării: își dădură în stavă caii, scoaseră sub biciul lung al ciurdarilor vitele, fugăriră porcii flămânzi în uliță, când răsună cornul porcarului. Dar caprele? Cine avea, și nu prea mulți aveau, trebuiau să se scoale cu noaptea în cap: căprarul tutuia mai întâi din corn, scurt și subțire, numai în falseturi, cât se trezeau câinii din somn și lătrau ca la alte alea.

Femeile se grăbiră să pună masa pentru prânz, să prindă oamenii o mâncare caldă, căci, la hotar, la lucru, nu putea fiecare gospodină să se îngrijească de fierturi. Și care putea nu lăsa diminează să plece

oamenii nemâncați. Era lege: dimineața, la prânz, mămăligă caldă cu o ciorbă, cu o zeamă.

Acum începură să iasă pe porțițe, în uliță, bărbați, femei, fete, copilandri, veseli toți și lărmuritori, cu uneltele în spate, unii purtând și traiste pline sau desagi.

Se grămădiseră multe munci, care ținură până în a doua jumătate a lunii iunie: sapa a doua la porumb, la vii; cositul fânețelor, seceratul orzului și al alacului.

Ulița principală din partea asta a satului care ducea și la porumbiști, și la fânețe, și la holde vărsa mereu lume peste lume, grăbită nevoie mare.

Cu toată graba însă, vorbele zburau de la om la om, de la un grup la altul: răsunau râsete limpezi de femei și fete, și uneori luau cuvântul și sugacii aduși în brațe, orăcâind repede ca broaștele.

A patra casă din capul uliței era clădită în fundul unei ogrăzi largi. Era o clădire mare și grea din piatră și cărămidă, care părea intrată puțin în pământ, cu acoperișul din țiglă, înnegrit de vechime și bătucit cu negi mari de mușchi suri. Către uliță avea trei ferestre, către curte, două, cu ramele nevopsite, de brad, bătute de ploi și căldură, cu geamuri mici și somnoroase, ca și când s-ar fi ostenit să privească de atât amar de ani aceeași uliță și aceeași ogradă.

Ușa de lemn vechi, cu zăvor lustruit și mâncat de atâta slujbă, se deschidea în tindă, unde coborai în pas. În tindă era cuptorul de pâine, cu o vatră mare, unde se făcea mâncarea iarna-vara, de unde fumul era

sorbit de un horn larg la poale și subțiat mai sus, luminat tot de un lustru negru.

Departe, la spatele casei, erau grajdul și șura, sub același acoperiș vechi de paie, cârpit pe alocuri. Era o clădire largă, cu streășină până jos, cât se putea ajunge cu mâna. Între casă și grajd mai era un șopron pentru car și plug și alte unelte de-ale gospodăriei și o grămadă de lemne, vârfuri rămase din iarnă.

La spatele șurii era grădina, cu mulți pomi bătrâni și tineri, cu delnițe întregi de legume, de porumb, de cartofi, de sfeclă pentru vite, de lucernă și trifoi. Se părea că strămoșul, care a împlântat mai întâi aici parul, a putut să îngrădească pământ după plac.

Din gospodăria asta mare plecaseră de mult bărbatul și nevasta, cu un cumnat și o cumnată, cu sapele în spate; mai aveau mult porumb nesăpat a doua oară și trebuiau să înceapă peste câteva zile și la secerișul orzului.

Trei copii – doi băieți de șapte și de cinci ani și o fetiță de trei ani – rămăsese încă dormind, în grija bunicii Safta, mama bărbatului.

Bunica Safta era văduvă de zece ani și împlinea în vara asta, la Sfântă Măria Mare, șaptezeci și cinci. Toată viața ei a fost o femeie înaltă, uscățivă, iute în mișcări, neodihnită la lucru, pornită spre mânie repede, involburată, dar îi trecea degrabă, se liniștea și izbucnea în râs.

Se mira toată lumea cum a putut rămâne așa de subțire și frumoasă, și acum, la bătrânețe, aducând în

lume cinci copii: patru băieți și o fată. Altele, cu atâta prăsilă, se îngrașă, se lăbărțează, se urățesc, se încrețesc la obraji, de nu le mai cunoști când le-ai știut de fete.

Ei, iată, Safta a rămas tot mlădioasă și subțire, atâta doar că nu mai este așa de înaltă ca odinioară.

Dar dacă la arătare era tot Safta de mai demult, se scobălțise totuși și ea în puteri, în cele care nu se văd pe dinafară. Începea să fie mai uitucă, se greșea adeseori la numărat, când trecea de zece, amesteca numele nepoților, îi lua pe unul drept altul, uita căruia i-a dat de mâncare și căruia nu.

Dar poate și alta mai tânără în locul ei nu s-ar fi descurcat ușor între atâta puzderie de copii!

Pentru că bunica Safta nu avea în grija ei, în zilele de vară, când oamenilor le crăpa măseaua de graba muncilor de pe câmp, numai pe cei trei copii din casă, ai feciorului său cel mai tânăr, ci și pe nepoții după ceilalți trei feciori și după fată, când copiii nu erau nici sugaci, nici destul de mari să iasă și ei la câmp, dacă nu să sape, cel puțin să ajute la fân, ori să aducă apă. Se nimerise ca ceilalți feciori și fete să nu aibă niciun bătrân la casă în grija căruia să lase copiii.

Și cum bunica Safta rămăsese la casa ei, cu feciorul cel mic, cu Ion, și cum gospodăria lor era aici aproape de capul uliței, le venea la îndemână celorlalți să-i lase ei copiii când mergeau la lucru și să și-i ia când se întorceau seara.

Așa că vremea cât se scurgea lumea pe uliță, în

sus, se deschidea mereu portița, când unul, când altul dintre copiii bătrânei își lăsa odraslele în curtea cea largă, strigând-o:

– I-am adus și eu, mamă!

– Văd că i-ai adus! Da', le-ai pus în traistă?

– Pus, cum să nu!

– Să le fi pus destul, că pe ăștia cu greu îi saturei.

O să-mi mănânce și urechile.

Omul pleca grăbit, iar bunica Safta scotea traista de după grumazul copilului și cerceta ce merinde le-au pus părinții. Apoi lega iar trăistuca, o ducea în casă, în camera largă care dădea spre uliță, și o puneă pe masă.

În vreme de-o jumătate de ceas cinci trăistuțe se înșirau pe masă. Bătrâna le puneă în rând, una după alta, cum veneau copiii, să știe care a cui este, pentru că trăistucile tare semănau una cu alta.

În unele erau merinde multe, în altele mai puține, după numărul nepoților.

Dar câți erau?

Aici era greutatea cea mare a bătrânei, și să-i cunoască al cui era fiecare și cum îl cheamă. Cu cei din casă erau de toți optsprezece copii și copile, dar bunica Safta, de câte ori îi număra, afla tot alt număr, când zece, când treisprezece, când cincisprezece.

Poate nu-i slăbise numai mintea, dar nici nepoții nu rămâneau într-un loc până-i număra, ci se amestecau și se învălmășeau mereu. Din camera dinainte unde-i aduna, să le arate la fiecare unde le-a pus

trăistucile, până să apuce să-i numere, unii fugeau în tindă, alții în curte. Cum să-i mai numeri? Iar dacă încerca să facă adunarea în cap, știind câți nepoți i-a lepădat în curte fiecare fecior și fată, se încurca și mai rău: socoteala în cap nu mai mergea deloc.

Numărătoarea se mai îngreuna și altfel. De pe ulița asta, din vecini, mai erau trei-patru femei necăjite care nu aveau cu cine-și lăsa copiii acasă și, la rugămintea lor, bunica Safta îi lua sub ocrotirea ei și pe aceștia. După ce îi dădeau de câteva ori copiii în seamă, alte dăți, când erau grăbiți, își băgau copiii în curte și își vedeau de drum, așa că bătrâna se mai trezea cu un rând de copii în ogradă. Nu mai știa dacă sunt dintre nepoții ei ori sunt copiii vecinelor și se dumirea numai când le vedea și le lua trăistucile cu merinde de după grumaz și le punea într-alt rând pe masa cea mare din camera dinainte.

De la vecine mai veneau cinci-șase copii, așa că acum erau în ograda cea largă vreo douăzeci și trei. Era o grădiniță de copii cum ar fi în zilele de azi și bunica Safta se învârtea între ei ca o cloșcă între pui. Striga la ei, îi certa, avea și o nuielușă în mână și pe cei mai neastâmpărați, gata de ceartă și de tăvăleală, îi plesnea din când în când.

Cel mai mare necaz al mătușii era că le tot greșea numele.

- Mă Ionuț, ce tot sari într-un picior?
- Nu-i Ionuț, bunică!
- Ha?

– Nu-i Ionuț, e Vasilică.

Bătrâna nici nu mai auzea bine, mai ales când se schimba vremea.

– Măi Ilie, nu te mai scobi în nas, că o să-l spargi.

– Nu-i Ilie, bunico!

– Da' cine-i?

– E Pătruțu lui Dumitru.

– Dacă-i el, să-și scoată degetul din nas, că-l plesnesc.

Era și un Pătruț al lui Năstase și unul al Măriuții, iar Ionei erau vreo șapte. Prin sat rămâneau însă mulți copii de capul lor, în grija vreunui bătrân, care ațipea toată ziua. Își înfulecau bucatele la o mâncare și-apoi flămânzeau toată ziua.

Bunica cunoștea după obraz pe fiecare nepot al cărui fecior era, sau al fetei, ce folos însă că rar le nimerea numele.

De la o vreme, fiindu-i lehamite să tot mai fie corectată, nu-i mai striga pe nume, ci zicea „*Tu, ăla de acolo!*” și întindea jordița către el.

Copiii săreau cu gura:

– Mă Toma, nu auzi că te strigă bunica?

– Tu, aia de acolo, nu mai sta cu gura căscată, că intră muștele.

– Auzi, Săio, închide gura, strigau copiii veselindu-se.

– Să nu vă butrușiți, să nu văd că vă dați pumni, că mă pun pe voi cu nuiaua.

Bătrâna ieșea dintre ei, și copiii, alegându-se în

grupulețe după mărime, începeau să se joace în ograda cea largă, care se umplea în grabă de gălăgie, cât gândeai că arde. Bunica mai intra în tindă, mai puneă câte-un lucru la loc, dar nu avea multă vreme pace: în câte trei-patru locuri deodată se aprindea cearta, și bătaii și izbucneau strigăte și plânset.

Bătrâna trecea sprintenă de la un foc la altul și-l stingeă îndată cu nuiăua, plesnind în dreapta și în stânga, fără să mai cerceteze care-s vinovații.

– Ha? ofta mătușa ostenită, după ce-i potolea. Voi nu vă puteți juca frumos și în liniște, uite, ca Măriuța și Sora, căroră nici gura nu le-o auzi?

– Că nu-s Măriuța și Sora, bunico, se repezea vreun nepot.

– Cine-or fi, sunt copile bune. Din ele vor crește fete frumoase și cuminți.

Peste tot cu fetițele nu avea atâta de lucru. Erau mai sfioase, mai fricoase – simțeau că tot nu erau acasă, oricât de bine era aici. Băieții erau mai îndrăzneți și chiar obraznici când vedeau că bunica Safta nu le știa numele sau că nu aude ce-i strigă ei.

– Ha? Ți-e foame, măi acela? Ceri mămligă cu brânză?

– Nu mi-e foame încă.

– Ce strigi, dar?

– Nu strig eu, bunico!

Copiii vecinilor se simțeau mai străini între atâția nepoți și nepoate, dar numai până intrau în jocul celorlalți. Unul dintre ei era mai mărișor și mai mare